

ביאור הדף מסכת סנהדרין דף ל'

התבאר בגמרא ששופט שהיה קרוב ונתרחק כשר לדון. ומספרת הגמרא שבני חמיו של מר עוקבא היו קרובים שלו ונתרחקו על ידי שמתה אשתו של מר עוקבא. ובאו לפניו לדין, ואמר להם מר עוקבא שהוא פסול לדון אותם, ואמרו לו שאם הוא חושש שהלכה כרבי יהודה שאף שמתה אשתו הוא עדיין פסול לדון אותם הם יביאו לו איגרת מארץ ישראל שנאמר בה שאין הלכה כרבי יהודה. והשיב להם מר עוקבא שלא מחמת זה הוא לא רוצה לדון אותם אלא מפני שהוא יודע שהם לא יצייתו לדין.

במשנה אמר רבי יהודה שאוהב פסול לעדות ואוהב זה שושבינו. ואמר ר' אבא בשם רבי ירמיה שאמר בשם רב ששובינו פסול להעיד לו כל שבעת ימי המשתה, וחכמים אמרו בשם רבא שכשר להעיד אפילו ביום הראשון.

במשנה אמר רבי יהודה שהשונא פסול לעדות, והיינו כל שלא דבר עמו שלשה ימים. ומביאה הגמרא ברייתא שאומרת על הפסוק "והוא לא אויב לו ולא מבקש רעתו", שדורשים אותו כך "והוא לא אויב לו" יעידנו "ולא מבקש רעתו" ידיננו. וכלומר שאויב לו לא יעיד עליו, ואוהב לא לא ידון אותו.

ושואלת הגמרא מהיכן לנו שאף האוהב לא יכול להעיד עליו, הרי אוהב נאמר רק לגבי דיין. ועונה הגמרא שקוראים את הפסוק גם באופן אחר והוא לא אויב לו ולא אוהב לו יעידנו וכלומר שרק אם הוא לא אויב או אוהב יכול להעיד עליו. ולא מבקש רעתו ולא טובתו ידיננו, וכלומר שאם הוא מבקש רעתו או טובתו לא ידון אותו.

ושואלת הגמרא שהרי לא כתוב בפסוק אוהב אלא רק אויב, ולכן אומרת הגמרא שמה שאוהב אף הוא פסול לעדות הוא מסברא, שכפי שהאויב דעתו מרוחקת ממנו, כך האוהב קרובה דעתו אליו, ולכן שניהם פסולים להעיד.

ולדעת חכמים שאויב ואוהב כשרים לעדות, דורשים מהפסוק "והוא לא אויב לו ולא מבקש רעתו", בדין כפי דעת רבי יהודה הוא פסול לדון אויב או אוהב, אך בעד אינם דורשים כמו רבי יהודה, אלא כפי שאמר רבי יוסי ברבי יהודה שמהפסוק "והוא לא אויב לו ולא מבקש רעתו" לומדים ששני תלמידי חכמים ששונאים זה את זה שלא ישבו בדין כאחד.

משנה. כיצד בודקים את העדים, היו מכניסין אותן לחדר בית הדין, ומאיימים עליהן ומוציאים את כל האדם לחוץ ומשאירים את הגדול שבהם, ואומרים לו אמור היאך אתה יודע שזה חייב לזה.

ואם אמר הוא אמר לי שאני חייב לו, או שאמר איש פלוני אמר לי שהוא חייב לו לא אמר כלום, ואין עדותו עדות עד שיאמר שבפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים זוז.

ואחר כך מכניסים את השני ובודקים אותו ואם נמצאו דבריהן מכוונים ושווים נושאים ונותנים בדבר, ואם שני דיינים אומרים זכאי ואחד אומר חייב, דינו זכאי. ואם שנים אומרים חייב ואחד אומר זכאי דינו שחייב. ואם אחד אומר חייב ואחד אומר זכאי או אפילו שנים מזכים או שנים מחייבים ואחד אומר איני יודע יוסיפו על הדיינים דיין נוסף.

ולאחר שגמרו את הדבר היו מכניסים אותם, והגדול שבדיינים אומר איש פלוני אתה זכאי או איש פלוני אתה חייב. ומניין שלכשיצא לא יאמר הדיין אני הייתי סבור לזכות וחבירי לחייב אבל מה אעשה שחבירי רבו עלי, שעל זה נאמר "לא תלך רכיל בעמך", ונאמר במשלי "הולך רכיל מגלה סוד".

גמרא. אמר רב יהודה כיצד מאיימים על העדים, שאומרים להם את הפסוק במשלי "נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר", שמשמעו הוא שמחמת העדים שמעידים עדות שקר נעצרים הגשמים, אך דחה רבא שיתכן והדבר לא יאיים עליהם כי יאמרו את מה ששגור בפי האנשים שגם אם יש שבע שנות רעב, הוא לא יחלוף על פתחו של אדם שיש לו אומנות.

ולכן אמר רבא שכאשר מאיימים על העדים אומרים להם את הפסוק במשלי "מפץ וחרב וחרב וחרב וחרב שנון איש עונה ברעהו עד שקר", וכלומר שמחמת עדות שקר באות מלחמות והרג לעולם, אך אמר רבא איש שאף כאן יתכן והדבר לא יאיים עליהם כי יאמרו לעצמם את מה שרגילים האנשים לומר שאף אם יהיה מות שבע שנים והאדם לא ימות קודם זמנו.

ולכן אמר רבא איש שאמר לו נתן בר מר זוטרא שמאיימים עליהם ואומרים להם שעדי שקר מזולזלים אפילו על אלו ששוכרים אותם, שנאמר במלכים "והושיבו שנים אנשים בני בליעל נגדו ויעידוהו לאמר ברכת אלקים ומלך" ואף היועצים של אחאב שיעצו להעיד על נבות היזרעאלי עדות שקר, קראו לעדים בני בליעל.

במשנה התבאר שאם העדים העידו ואמר הוא אמר לי שהוא חייב וכדומה לא אמרו כלום, עד שיאמרו בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים זוז. ואומרת הגמרא שמהמשנה יש ראייה למה שאמר רב יהודה בשם רב שבשביל שעדים יוכלו להעיד על חיוב ממון של אדם צריך שהוא יאמר להם אתם עדי. וכן אמר ר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן.

ומביאה הגמרא ברייתא כדבריהם שאומרת שאדם שאמר לחבירו מנה לי בידך והשיב לו הן, ולמחר אמר לו תנה לי והשיב לו הייתי משטה בך פטור, ויתרה מזאת שאפילו אם החביא לו עדים אחורי גדר ואמר לו בפניהם מנה לי בידך ואמר לו הן, ושאל אותו האם תסכים להודות בפני פלוני ופלוני, והשיב לו מתיירא אני שמא תכפיני לדין, למרות זאת אם למחר אמר לו תניה לי והשיב לו משטה הייתי בך פטור.

ומוסיפה הברייתא שאין טוענין למסית מסית. ושואלת הגמרא שלא דובר בברייתא קודם על מסית, ולכן מבארת הגמרא את הברייתא, שצריך לומר שאמרה הברייתא דין חדש, שאם לא טען משטה הייתי בך אנו לא טוענים לו, אבל בדיני נפשות גם אם לא טען טוענים לו, אך אין טוענים למסית.

וביאר ר' חמא בר חנינא מדוע אין טוענים למסית, ואמר שהוא שמע בבית מדרשו של רבי חייא בר אבא שבמסית נאמר "לא תחמול ולא תכסה עליו".

ואמר רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן מקור אחר למה שאין טוענין למסית, מנחש הקדמוני וכפי שאמר ר' שמלאי הרבה טענות היה לו לנחש לטעון ולא טען ומפני מה לא טען לו הקב"ה לפי שלא טען הוא.

ושואלת הגמרא מה יכל הנחש לטעון, ועונה הגמרא שיכל לטעון שלא היה על חוה לשמוע לי כי דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעים, וודאי שדברי הרב, ומדוע שמעה לו ולא שמעה לציווי הקב"ה.

ואמר חזקיה מניין שכל המוסיף גורע שאמר הנחש "אמר אלקים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו", אף שלא נאסרה עליהם נגיעה אלא אכילה בלבד.

ורב משרשיא הביא מקור אחר לכך שכל המוסיף גורע מהפסוק "אמתים וחצי ארכו", ואם לא הייתה התוספת של הא' בתחילת המילה "אמתים" היה משמעותה מאתים אמה ולא ב' אמות.

ורב אשי אמר שלומדים זאת מהפסוק "עשתי עשרה יריעות", שהכוונה לי"א יריעות, ולולי האות ע' בתחילת המילה "עשתי" הייתה הכוונה לשתים עשרה יריעות.

עמוד ב'

מביאה הגמרא שאמר אביי על הדין שנאמר שאדם שאמר לחבירו הן על כך שהוא חייב לו מנה ולמחרת אמר משטה הייתי בך, פטור, שזה רק אם חזר ואמר משטה אני בך אבל אמר לא היו דברים מעולם כיון שאנו יודעים שהוא כן הודה לו ממילא הוחזק כפרן ואינו נאמן.

ואמר רב פפא בנו של רב אחא בר אדא שאף אם טען לא היו דברים מעולם נאמן, כי דברים בעלמא יתכן ואנשים לא יזכרו, ולכן הוא אמר להד"ם, ולא בגלל שהוא שיקר.

מביאה הגמרא שהיה מעשה באדם שהחביא ביריעות שסביב המיטה עדים שישמעו את דבריו עם הלווה, ואמר לו מנה לי בידך, והשיב לו הן, וכלומר אכן כדברך שאני חייב לך מנה, ושאל אותו אותו

הבעל חוב האם תסכים שאלו הערים והישנים שכאן יהיו עדים על כך, ואמר לו לא. ואמר רב כהנא שכיון שאמר לו לא, אין כאן עדות.

וכן מעשה נוסף מביאה הגמרא באדם שהחביא עדים בין הקברים ושאל את הלווה ואמר לו מנה לי בידך, והשיב לו הן, וכלומר אכן כדברך שאני חייב לך מנה, ושאל אותו הבעל חוב האם תסכים שאלו החיים והמתים שכאן יהיו עדים על כך, ואמר לו לא. ואף כאן אמר ריש לקיש שכיון שאמר לו לא, אין כאן עדות.

ואמר רבינא ויש אומרים שאמר זאת רב פפא שרואים מכאן כפי מה שאמר רב יהודה בשם רב שכדי שהעדים יוכלו להעיד צריך שהלווה יאמר להם אתם עידי, ואמנם אף אם אמר המלווה והלווה שתק זה מועיל, אבל אם לא שתק אלא אמר שלא יעידו אין זו עדות.

מביאה הגמרא מעשה באדם שהיו קוראים לו קב רשו, וכלומר שיש עליו מלוא קב שטרות חוב, ופעם אחת אמר וכי למי אני חייב מעות חוץ מפלוני ופלוני, והלכו אותם האנשים ותבעו אותו לדין שהרי הודה שהוא חייב להם, ואמר להם רב נחמן שאדם עשוי שלא להשביע את עצמו, וכלומר שיתכן שאדם יאמר שהוא חייב לאחר אף שאין האמת כך כדי שלא יחשבוהו לעשיר.

מעשה נוסף מביאה הגמרא באדם שקרו לו עכבר השוכב על דינרים, וכלומר שהוא עשיר שלא נהנה ממונו כעכבר השוכב על דינרים. וקודם מיתתו אמר אותו אדם שהוא חייב מעות לפלוני ופלוני, ולאחר שמת באו אותם האנשים ותבעו את יורשיו לדין לפני ר' ישמעאל ברבי יוסי ואמר להם ר"י בר"י שמה שאומרים שיתכן שאדם יאמר שהוא חייב לאחר אף שאין האמת כך כדי שלא להשביע את עצמו, וכלומר שלא יחשבוהו לעשיר, זה רק בחייו, אבל לאחר מיתתו לא אכפת לו ולכן אתם יכולים לגבות מהיורשים את החוב.

והיתומים פרעו להם חצי מהחוב ולא פרעו את החצי השני. ולכן הם תבעו את אותם היורשים לדין לפני רבי חייא ואמר להם ר' חייא שאין הדין כדבריו של ר' ישמעאל בר"י, כי כשם שאדם עשוי שלא להשביע את עצמו כך אדם עשוי שלא להשביע את בנו, ולכן אמר שהוא חייב מעות כדי שלא ידעו שבניו עשירים. ושאלו אותם המקבלים האם להחזיר את מה שכבר גבו, והשיב להם שאינם צריכים להחזיר כי כבר הורה זקן שהם יגבו את אותם המעות.

אומרת הגמרא שאדם שהודה בפני שנים שהוא חייב ממון, אם עשו איתו קניין יכולים לכתוב את החוב בשטר, אבל אם לא אין כותבים בשטר, כי כשהודה לא הייתה דעתו שיכתבו זאת, אלא רק בעל פה.

ואם הודה בפני שלושה ולא קנו מידו לדעת רב יכולים לכתוב שטר אפילו אם לא קנו מידו, כי עשאן כבית דין שהפקירן הפקר וממילא יכולים לכתוב, אב לדעת רב אסי אין כותבים.

ואומר הגמרא שהיה מעשה שבא לידי רב והוא חשש לדעת רב אסי ולא כתב שטר אף על סמך שלושה.

אמר רב אדא בר אבהו שפעמים שכאשר אדם הודה לחבירו שהוא חייב לו ממון בפני שלושה כותבים שטר הודאה על הודאתו, ופעמים שאין כותבים. שאם אותם השלושה כבר היו יחד לפני שהגיע אליהם אותו האדם להודות בפניהם, אינם כותבים, כי יתכן שלא התכוון לעשותם בית דין אלא להודות בפני שניים, אלא שהם היו שלושה והודה בפניהם. אבל אם הוא אסף שלושה והודה בפניהם יכולים לכתוב, כי ממה שהוא אסף שלושה ולא שניים רואים שדעתו הייתה שיהיו כבית דין.

אך דעת אבא שאפילו אם הוא עצמו אסף שלושה אנשים אינם יכולים לכתוב, עד שיאמר להם תהיו עלי דיינים, שאז ודאי שיכולים לכתוב כי עשאן דיינים.

ודעת מר בר רב אשי שאפילו אם אמר להם תהיו עלי דיינים לא כותבים את השטר עד שהם ינהגו מנהג בית דין ויקבעו לו זמן וישלחו שליח שיקרא לו לבית הדין, שאז כיון שהוא עומד בדין נעשית המלווה כמלווה בשטר.

ובמטלטלים אם הודה וקנו מידו כותבים עליהם שטר, ואם לא קנו מידו לא כותבים שטר. אך בקרקעות נחלקו בזה השיטות, לדעת אמימר אף בקרקעות אם הודה בלא קניין אין כותבים שטר, אבל לדעת מר זוטרא אם אדם הודה לחבירו על קרקע שהיא שייכת לו יכולים העדים לכתוב שטר אפילו אם לא קנה מידו, כי כיון שהודה מיד הקרקע עברה לרשות אותו שהוא הודה לו, כי קרקע בחזקת בעליה עומדת, ולכן יכולים לכתוב לו עליה שטר כאילו נעשה כאן קניין. ופוסקת הגמרא כדעת מר זוטרא שכותבים שטר על אדם שהודה על הקרקע אפילו בלא קניין.

מספרת הגמרא שרבינא הזדמן למקום הנקרא דימהריא ושאל אותו רב דימי בר רב הונא מדמהריא האם הדין של קרקעות יהיה גם באדם שהודה לחבירו על מטלטלין הצבורים ומונחים במקום מסויים, שכיון שהם קיימים כפי שהם יתכן ויהיה הדין כמו קרקע שמיד שהודה עליה היא עוברת לרשות אותו שהודה לו. והשיב לו רבינא שאכן דינם כקרקע ואם אדם הודה לחבירו על כאלו מטלטלים העדים כותבים שטר הודאה אפילו בלא קניין.

אך דעת רב אשי שכיון שצריך לגבות אותם ממקומם אינם כקרקע ובלא שעשו קניין לא כותבים עליהם שטר.

מביאה הגמרא שהיה מעשה בשטר הודאה שלא היה כתוב בו הלשון שהעדים כותבים בדרך כלל בשטר הודאה "אמר לנא כתבו וחתמו והבו ליה", וכלומר שלא כתבו שם שהבעל דין שהודה אמר להם לכתוב שטר ולתת אותו לתובע.

ואמרו אביי ורבא שהדין יהיה כפי שאמר ריש לקיש שיש חזקה שאין העדים חותמים על השטר אלא אם כן המוכר גדול ויכול למכור בנכסי אביו, ואותה חזקה תהיה כאן שאין העדים חותמים של שטר ההודאה אלא אם המוכר אמר להם לכתוב את השטר ולתת אותו לקונה.

אך תמה רב פפי ויש אומרים רב הונא בריה דרב יהושע שהרי יש הרבה דיינים שאינם בקיאים בהלכה שאם הבעל דין לא אמר להם לכתוב הם לא כותבים את השטר, ואם כך מדוע אומרים שהשטר כשר. ואמנם שאלו את הסופרים של אביי ורבא והם אכן ידעו שכך הדין.

